

Sygn. akt III AUa 1474/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska
Sędziowie:	SSA Magdalena Budzyńska - Górecka SSO del. Alicja Podlewska (spr.)
Protokolant:	Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 25 lutego 2013 r. w Gdańsku

sprawy L. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 czerwca 2012 r., sygn. akt VII U 1599/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1474/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 lutego 2012 roku pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił wnioskodawczyni L. P. prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu F. P.. W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, iż F. P. nie posiadał co najmniej 30 lat okresów składkowych, w ostatnim 10-leciu przed dniem zgonu nie dokumentował żadnego okresu składkowego i nieskładkowego, ponadto zgon nastąpił po upływie 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia, który zakończył się w dniu 30 sierpnia 1998 r.

W odwołaniu od decyzji wnioskodawczyni wniosła o przyznanie prawa do renty rodzinnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przywołując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 czerwca 2012 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej od dnia 1 lutego 2012 r. Swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

F. P. urodzony w dniu (...) zmarł w dniu 22 sierpnia 2010 r. Zmarły miał troje pełnoletnich, samodzielnych dzieci. Wniosek o prawo do renty rodzinnej złożyła 24 lutego 2012 r. wnioskodawczyni L. P., urodzona dnia (...) Organ rentowy staż pracy zmarłego uwzględnił w wymiarze 28 lat, o miesiąc i 27 dni.

Decyzją z dnia 29 lutego 2012 r. pozwany odmówił wnioskodawczyni prawa do renty rodzinnej.

Okoliczności niesporne Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumenty złożone przez strony do akt, w tym do akt pozwanego, a nadto na podstawie wyjaśnień wnioskodawczyni na rozprawie w dniu 20 czerwca 2012 r.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w myśl art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227. ze zm., dalej: „ustawa”), renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Zgodnie z treścią art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy, o prawo do renty rodzinnej może ubiegać się wdowiec lub wdowa.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy zmarły F. P. nie miał ustalonego prawa do emerytury czy renty, ustalić zatem należało czy spełniał warunki do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Nie było sporne, że zmarły nie spełniał warunków do nabycia prawa do emerytury w wieku powszechnym, zatem rozważenia wymagała kwestia spełniania przez niego w dniu śmierci warunków do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Organ rentowy kwestionował okoliczność, iż F. P. spełniał w chwili śmierci warunki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy, podnosząc, iż nie posiadał wymaganego okresu pracy w ostatnim dziesięcioleciu na dzień zgonu, zgon nastąpił po upływie 18 miesięcy od chwili ostatniego ubezpieczenia, a także, iż nie posiadał 30 lat okresów składkowych.

W ocenie Sądu I instancji, z uwagi na brzmienie art. 65 ust. 1 ustawy, dla oceny czy zmarły spełniał warunki do renty decydujące znacznie ma data jego śmierci (22 sierpnia 2010 r.), zatem konsekwentnie również Sąd winien uwzględnić stan prawny obowiązujący na tą datę. Stąd wbrew stanowisku pozwanego, dla rozstrzygnięcia sprawy nie będzie miało znaczenia, iż zmarły nie legitymował się okresem 30 lat składkowych, bowiem wymóg taki wprowadzony został w treści art. 58 ust. 4 ustawy z dniem 23 września 2011 r. (Dz. U. z 2011 r., nr 187, poz. 1112), zatem już po dacie śmierci F. P..

Zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki: 1. jest niezdolny do pracy, 2. ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy, 3. niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b), pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a), pkt 10 lit. a), pkt 11-12, 13 lit. a), pkt 14 lit a) i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, 5 lit. a), pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Z brzmienia ust. 2 omawianego przepisu wynika, iż przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety i 25 dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Sąd Okręgowy wskazał, iż z art. 65 ust. 2 ustawy *expressis verbis* wynika, iż F. P. był w chwili śmierci całkowicie niezdolny do pracy.

Organ rentowy ustalił staż ubezpieczeniowy zmarłego w wysokości 28 lat, o miesiąc i 27 dni. Warunkiem niezbędnym do uzyskania przez zmarłego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy jest określony w art. 57 ust. 2 pkt 2 ustawy wymagany okres składkowy i nieskładkowy.

Stosownie do treści art. 58 ust. 1 pkt 5 oraz art. 58 ust. 2 ustawy (w brzmieniu obowiązującym na dzień zgonu), okres ten oznacza co najmniej 5-letni staż pracy przypadający w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem powstania

niezdolności do pracy. Pozwany ustalił, iż staż pracy zmarłego w ostatnim dziesięcioleciu przez dniem zgonu wyniósł o lat, o miesięcy i o dni.

Sąd I instancji wyjaśnił, iż w świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r. I UZP 5/05 (OSNP 2006 r., Nr 19020, poz. 305), renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy, bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy powołał przedstawną w uzasadnieniu ww. uchwały wykładnię językowo-logiczną przepisu art. 57 ust 2 ustawy emerytalnej.

Przenosząc powyższe na grunt rozpatrywanej sprawy, Sąd Okręgowy wskazał, dzieląc w całej rozciągłości stanowisko Sądu Najwyższego, iż w chwili śmierci, ponad 25-letni staż pracy F. P. stanowi wymagany okres składkowy i nieskładkowy. W tym stanie rzeczy zmarły spełniał wszystkie przesłanki do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w chwili śmierci.

W ocenie Sądu I instancji, wnioskodawczyni przysługuje zatem prawo do renty rodzinnej, w myśl art. 65 ust. 1 i art. 67 ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od miesiąca złożenia wniosku.

Wobec powyższego na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i przywołanych wyżej przepisów oraz art. 29 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd I instancji zmienił skarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego art. 65 w związku z art. 57 i art. 58 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wskazując na powyższe, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego w części wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Sąd I instancji,

W uzasadnieniu pozwany powołał się na treść art. 116 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej. W ocenie skarżącego, przy ustalaniu uprawnień do świadczenia - w przypadku L. P. o prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu - należy zatem stosować przepisy prawne obowiązujące w dniu składania wniosku (w przypadku niniejszej sprawy jest to data 24 lutego 2012 r.).

Skarżący podniósł, że prawo do renty rodzinnej jest nabywane ex lege, ale tylko wówczas, gdy spełnione zostały wszystkie warunki wymagane do nabycia tego prawa (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zgodnie z wprowadzonym (z dniem 23 września 2011 roku) ustawą z dnia 28 lipca 2011 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2011 roku Nr 187, poz. 1112) ustępnym 4 do art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który:

- udowodnił okres składkowy wynoszący 25 lat dla kobiet i 30 lat dla mężczyzn,
- jest całkowicie niezdolny do pracy

bez względu na to, czy posiada 5 letni okres składkowy i nieskładkowy w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Nie ma również znaczenia data powstania całkowitej niezdolności do pracy.

Zdaniem pozwanego, na dzień 24 lutego 2012 roku nie zostały spełnione ustawowe przesłanki do uzyskania przez zmarłego ubezpieczonego prawa do świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy, albowiem posiada jedynie 28 lat 27 dni okresów składkowych zamiast wymaganych 30 lat.

Przy wykładni przepisów, zdaniem pozwanego, należy brać pod uwagę w pierwszym rzędzie językowe (gramatyczne) znaczenie tekstu prawnego i jeżeli jest ono jasne, wówczas zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* jest prawnie co najmniej wątpliwe. Przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej. Zatem nie powinno się stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej. Dlatego też dokonując interpretacji przepisu art. 57 i art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należy przyjąć, iż nawet w dniu zgonu (22 sierpnia 2010 roku) zmarły ubezpieczony, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami art. 57 i art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie spełniał warunków wymaganych do uzyskania świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy, albowiem w dziesięcioleciu od daty zgonu nie udokumentowano żadnego okresu składkowego i nieskładkowego oraz zgon nastąpił po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia społecznego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna, nie zawiera bowiem zarzutów skutkujących zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku. Nie zachodzą także okoliczności, które uzasadniałyby uchylenie wyroku z urzędu.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było przyznanie L. P. prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu F. P..

Okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia nie były sporne i zostały prawidłowo ustalone przez Sąd I instancji. Sąd Odwoławczy podzielił również ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. W konsekwencji Sąd Apelacyjny przyjął za własne dokonane przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne i prawne, co czyni zbędnym ich ponowne powoływanie (zob. wyrok SN z 16.02.2005r.. IV CK 526/05, Lex nr 177281).

Renta rodzinna jest świadczeniem pochodnym od świadczenia zmarłego ubezpieczonego. Prawo do renty rodzinnej przysługuje tylko wtedy, gdy osoba zmarła miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury albo spełniała przesłanki przyznania jej prawa do tego świadczenia (art 65 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS).

Spór sprowadzał się do oceny, na jaką datę należy ustalać uprawnienia F. P. do renty z tytułu niezdolności do pracy – dla celu ustalenia prawa do renty rodzinnej jego żony. Odpowiedź na to pytanie wynika bezpośrednio z treści przepisu art. 65 ust 1 ustawy emerytalnej. W myśl tego przepisu renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która **w chwili śmierci** miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Oceny uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy F. P. należało zatem dokonać wg stanu prawnego obowiązującego w dniu 22 sierpnia 2010r., a zatem z pominięciem treści art. 58 ust 4 ustawy emerytalnej, który wszedł w życie 23 września 2011r.

Zgodnie z utrwaloną w orzecznictwie wykładnią przepisu art. 57 ust 2 ustawy emerytalnej, zaprezentowaną m.in. w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006r. I UZP 5/05 i w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2009r. I UK 130/09 (Lex 564764), prawo do renty rodzinnej przysługuje małżonkowi osoby, która w chwili śmierci posiadała okres składkowy i nieskładkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzny, bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed śmiercią tej osoby. Sąd Apelacyjny podziela, przywołaną także szczegółowo przez Sąd I instancji, wykładnię językowo-logiczną przepisu art. 57 ust 2 ustawy emerytalnej, zawartą w uzasadnieniu ww. uchwały Sądu Najwyższego, zgodnie z którą w odniesieniu do osób, o których mowa w tym przepisie ustawodawca zrezygnował nie tylko z wymagania, aby niezdolność do pracy powstała w okresach wymienionych w ust. 1 pkt 3, ale ponadto określił w sposób szczególny okres składkowy i nieskładkowy wymagany dla nabycia przez

nie prawa do renty oraz stopień niezdolności do pracy. Stwierdził, że określony w art. 57 ust. 2 minimalny wymagany okres składkowy i nieskładkowy spełnia przewidziany w ust. 1 pkt 2 warunek uzyskania prawa do renty w postaci posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego. Uzasadnia to w sumie wniosek, że przepis ust. 2 w sposób szczególny w porównaniu z przesłankami (warunkami) przewidzianymi w ust. 1 określa przesłanki prawa do renty. Wymagany okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2 określa przepis art. 58, według którego warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2 uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący co najmniej określoną liczbę lat w zależności od wieku, w którym powstała niezdolność do pracy. Okres ten wynosi pięć lat, jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat. Przepis art. 58 ust. 1 nie odnosi się do art. 57 ust. 2, który samodzielnie określił minimalny okres składkowy i nieskładkowy. Tym samym w odniesieniu do kręgu osób, o których mowa w art. 58 ust. 1 nie znajduje zastosowania ust. 2 tego przepisu, który w przypadku osób w wieku powyżej 30 lat wymaga, aby pięcioletni okres zatrudnienia przypadał w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy.

Powyższa argumentacja odwołuje się wprost do wykładni językowo-logicznej przepisu art. 57 ust 2 ustawy emerytalnej, stąd zarzut apelacji, iż Sąd I instancji pominął językowe znaczenie tekstu przepisu nie jest trafny.

Ponieważ w dacie śmierci mąż ubezpieczonej legitymował się stażem ubezpieczeniowym przekraczającym 25 lat, zatem stosownie do przepisu art. 57 ust 2 w związku z art. 65 ust 2 ustawy emerytalnej spełniał warunki do renty z tytułu niezdolności do pracy. Tym samym skarżąca, która w dacie śmierci męża spełniała przesłanki z art. 70 ust 1 pkt 1 ustawy (wiek ponad 50 lat), stosownie do przepisu art. 100 ust 1 ustawy, z tą datą nabyła prawo do renty rodzinnej po mężu. Zgodnie bowiem z art. 100 ust 1 ustawy, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust 2.

Pozwany myli nabycie prawa do świadczenia (art. 100 ust 1 ustawy), z jego realizacją (art. 116 ust 1 ustawy), a precyzyjniej - datę powstania prawa do świadczenia z datą zrealizowania tego prawa. Realizację prawa do świadczenia normuje przepis art. 129 w związku z art. 116 ust 1 ustawy emerytalnej. Z powyższych przepisów wynika, iż prawo do wypłaty świadczenia: 1) jest pochodną powstania prawa do tego świadczenia, 2) „uruchamia się” je wyłącznie wskutek wniosku osoby, która nabyła prawo do świadczenia. Decyzja czy zrealizować prawo pozostaje w gestii osoby ubezpieczonej.

Ubezpieczona wystąpiła z wnioskiem o wypłatę jej świadczenia w 2012r., jednakże wszystkie warunki do nabycia przez nią prawa zostały spełnione już w dacie śmierci jej męża.

Sąd Apelacyjny nie dopatrył się zatem naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 65 oraz art. 57 i 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W ocenie Sądu Odwoławczego, Sąd I instancji prawidłowo zinterpretował i zastosował w sprawie powyższe przepisy, uznając, iż w dniu śmierci F. P. powstało dla wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu, zaś wypłata tej renty winna zostać dokonana od miesiąca zgłoszenia wniosku o świadczenie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego.